

Plan

Diarienummer
511-1444-2018

Sonfjället

SE0720029

Bevarandeplan för Natura 2000-område

Länsstyrelsen
Jämtlands län

Foto: Länsstyrelsen Jämtlands län.

Fakta om området

Fastställd av Länsstyrelsen: 2018

Namn och områdeskod: Sonfjället, SE0720029

Län: Jämtlands län

Kommun: Härjedalen

Skyddsstatus: SAC & SPA (Special Area of Conservation & Special Protection Area / Skydd enligt habitat- respektive fågeldirektivet)

Övrigt skydd: Nationalpark (större delen av området), Naturreservat (resterande)

Ägandeförhållanden: Staten via Naturvårdsverket samt enskilda markägare

Areal: 11 292 hektar

Utgiven av

Länsstyrelsen Jämtlands län

November 2018

Tryck

Länsstyrelsens tryckeri, Östersund 2018

Löpnummer

2018:211

Diarienummer

511-1444-2018

Publikationen kan laddas ner från Länsstyrelsens hemsida
www.lansstyrelsen.se/jamtland

Innehållsförteckning

Natura 2000	4
Bevarandeplan	4
Tillståndsplikt och samråd	4
Karta och kartverktyg	5
Förklaring av begrepp.....	6
Ingående naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet	8
Områdesbeskrivning	10
Bevarandesyfte	13
Bevarandestatus	14
Bevarandesyfte och bevarandemål.....	15
Beskrivning av ingående naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet.....	18
Naturtyperna.....	18
Däggdjursarterna	21
Fågelarterna.....	21
Hotbild	26
Hot mot naturtyperna	26
Hot mot däggdjursarterna.....	27
Hot mot fågelarterna.....	27
Bevarandeåtgärder.....	30
Bevarandestatus	33
Bevarandestatus nationellt för ingående naturtyper	33
Uppföljning	36
Litteratur.....	37

Natura 2000

Natura 2000 är ett ekologiskt nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Utpekande av Natura 2000-områden bygger på krav som finns i EU:s fågeldirektiv och art- och habitatdirektiv. Syftet är att reducera risken för utrotning av vilda djur och växter och att hindra att deras livsmiljöer förstörs. Alla medlemsländer ska peka ut områden dels för fåglar som anges i EU:s fågeldirektiv, dels för naturtyper och arter som anges i art- och habitatdirektivet. Genom utpekandet åtar sig länderna att de utpekade värdena i områdena ska bevaras långsiktigt. Natura 2000-nätverket är en av hörnstenarna i EU:s arbete för att bevara biologisk mångfald. I art- och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och sammanlagt cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitatdirektivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar regelbundet cirka 60 av fågeldirektivets fågelarter i vårt land.

Bevarandeplan

För varje Natura 2000-område ska Länsstyrelsen ta fram en beskrivning. Detta ska göras i särskilda bevarandeplaner eller i en skötselplan om området även är skyddat som naturreservat. I planen ska det finnas en beskrivning av området innehållandes bevarandesyfte, bevarandemål och en förteckning av de naturtyper och arter som ska bevaras och bidra till gynnsam bevarandestatus. Hot mot Natura 2000-områdets arter och naturtyper, och behov av bevarandeåtgärder, till exempel skydd eller skötsel, ska också beskrivas. Informationen ska underlätta förvaltningen av området och tillståndsprövningar enligt miljöbalken. Bevarandeplanen ska fastställas av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen ska revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar för området ändras. Den ska tas fram och hållas aktuell i dialog med berörda intressenter, och det är värdefullt om den som har ny information om områdets förutsättningar kontaktar Länsstyrelsen. Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument. För formell reglering av skydd eller skötsel kan andra beslut behövas, till exempel skyddsbeslut för naturreservat. Föreskrifter enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som gäller inom Natura 2000.

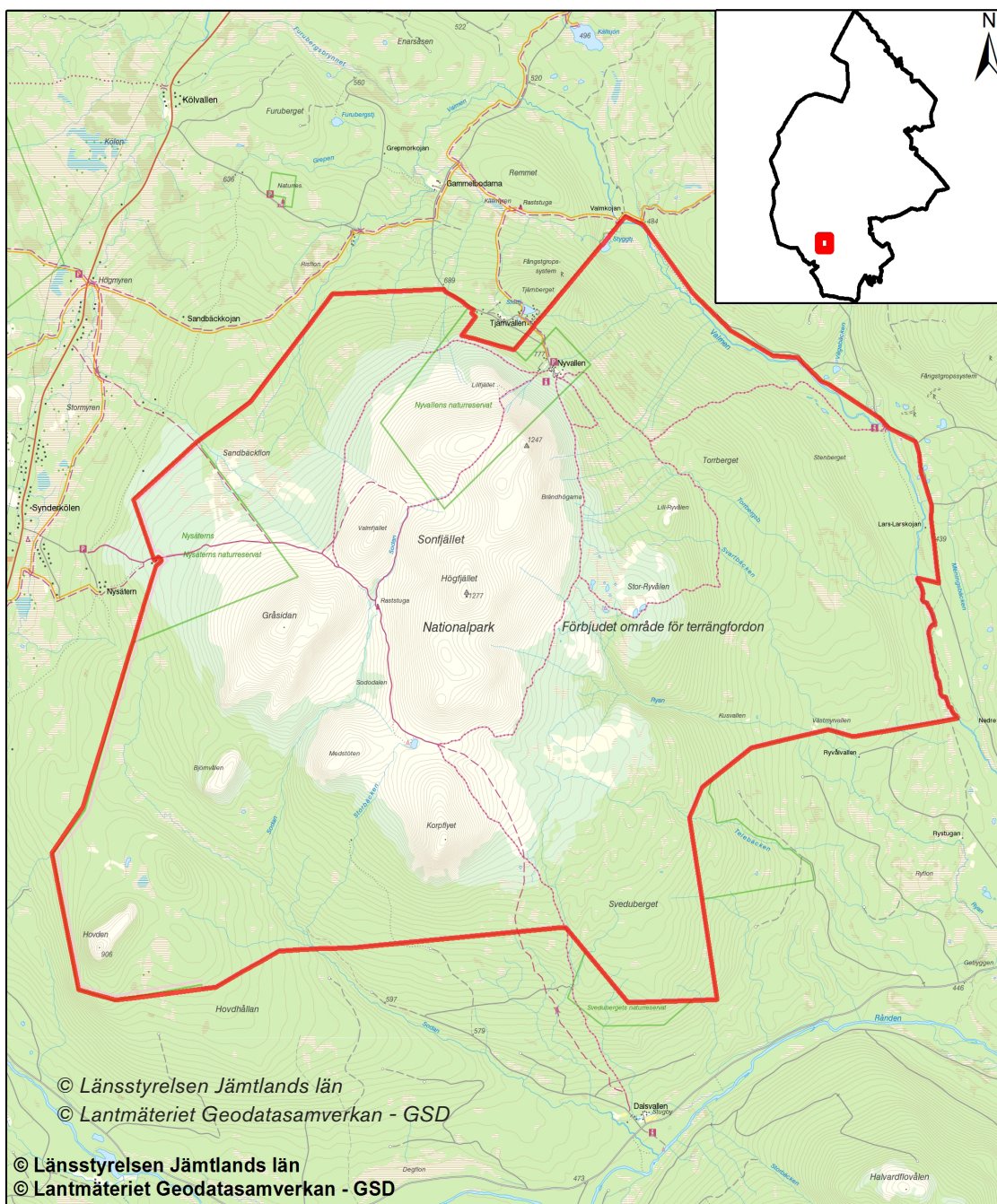
Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön i området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap.27–29§§). Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet. Vid skogsbruksåtgärder hålls samråd med Skogsstyrelsen. Mer information finns hos Länsstyrelsen, läs på webben eller kontakta en handläggare.

Karta och kartverktyg

Aktuell information om naturtypers utbredning och arter i ett enskilt Natura 2000-område går att hitta med hjälp av kartverktyget Skyddad natur. Det kan nås på Naturvårdsverkets hemsida genom att söka på "kartverktyget skyddad natur". I kartverktyget söker du upp aktuellt område och klickar på namnet för mer information. Karta över naturtyper hittas efter sökning av område, gå till fliken Kartskikt, avmarkera allt och under Naturtypskarteringar, lägg till Natura naturtypskartan (NNK) och välj Naturtyper (ytor, linjer, punkter). Det finns även möjlighet att ladda ner naturtypskartan som shp-fil. För mer information, se Länsstyrelsens hemsida.

Här nedan finns en översigtskarta över områdets belägenhet.

Teckenförklaring

Sonfjället

Förklaring av begrepp

Bevarandesyfte

Det övergripande syftet med Natura 2000-området är alltid att upprätthålla de förtecknade naturtyperna och arterna i "gynnsam bevarandestatus".

Bevarandemål

Bevarandemålen beskriver vad bevarandesyftet innebär i praktiken för förtecknade naturtyper och arter. Målet skall alltså, helst med hjälp av mätbara parametrar, beskriva vad gynnsam bevarandestatus för aktuell art eller naturtyp innebär. Föreligger redan gynnsam bevarandestatus sätts bevarandemålen ofta så att nuvarande förhållanden ska bibehållas.

Bevarandestatus

Bevarandestatus för en naturtyp bestäms av de faktorer som påverkar naturtypen och dess typiska arter. Med påverkan avses något som på lång sikt kan förändra naturtypens naturliga utbredning, struktur, funktion, eller förändra de typiska arternas möjlighet till överlevnad. En naturtyps bevarandestatus anses gynnsam när:

- » dess naturliga eller hävdbevingade utbredningsområde och de ytor den täcker inom detta område är stabila eller ökande, och
- » den särskilda struktur och de särskilda funktioner som är nödvändiga kommer att finnas under en överskådlig framtid, och
- » bevarandestatusen hos dess typiska arter är gynnsam.

Bevarandestatus för en art bestäms av de faktorer som påverkar arten och som på lång sikt kan förändra den naturliga utbredningen eller storleken hos dess populationer. En arts bevarandestatus anses som gynnsam när:

- » uppgifter om den berörda artens populationsutveckling visar att arten på lång sikt kommer att förbli livskraftigt och
- » artens naturliga eller hävdbevingade utbredningsområde inte minskar inom en överskådlig framtid, och
- » det kommer att fortsätta finnas en tillräckligt stor livsmiljö för att artens populationer skall bibehållas på lång sikt.

Habitat

Med habitat menas en miljö som är lämplig för en viss art att leva i. I denna bevarandeplan används begreppet naturtyp ofta som synonym till habitat.

Koder

Varje naturtyp och art som omfattas av art- och habitatdirektivet eller fågeldirektivet har en speciell kod. Förteckningen över koder för arter och naturtyper som återfinns i Sverige hittas på Naturvårdsverkets hemsida: <http://www.naturvardsverket.se>

Dessutom har alla Natura 2000-områden en unik kod.

Prioriterad art eller naturtyp

Utpekade som prioriterade i art- och habitatdirektivet eftersom Sverige som medlem i EU har ett särskilt ansvar för dessa. Prioriterade arter och naturtyper är ofta de mest hotade och/eller så finns deras huvudsakliga utbredningsområde inom EU.

Rödlistad art

Rödlistan är en nationell sammanställning av arters status (utdöenderisk) inom landets gränser. Arternas status bedöms med hjälp av ett antal kriterier som omfattar skattningar av populationsstorlek, förekomst, utbredning och trender. Utifrån en sammantagen bedömning placeras arterna i olika rödlistekategorier. Läs mer på Artdatabankens hemsida: <http://www.artdatabanken.se>

Typisk art

Indikatorarter vars förekomst indikerar gynnsam bevarandestatus hos naturtypen genom att de reagerar relativt tidigt på förändringar.

Ingående naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet

Området är utpekad att ingå i nätverket Natura 2000 enligt art och habitatdirektivet. I tabellerna nedan redovisas samtliga i området påträffade arter och naturtyper som legat till grund för detta. Resterande areal upp till områdets totala areal uppfyller idag inte kriterierna för någon av de naturtyper som ingår i art- och habitatdirektivet.

Tabell 1. Ingående naturtyper enligt art- och habitatdirektivet.

Kod	Naturtyp	Uppskattad areal	Bevarandestatus
3160	Myrsjöar	2,2 hektar	Gynnsam
3220	Alpina vattendrag	27,3 hektar	Gynnsam
4060	Alpina hedar	1729,9 hektar	Gynnsam
6150	Alpina silikatgräsmarker	92,0 hektar	Gynnsam
6430	Högörtängar	1,5 hektar	Gynnsam
6520	Höglänta slätterängar	1,0 hektar	Gynnsam
7140	Öppna mossar och kärr	388,1 hektar	Gynnsam
7160	Källor och källkärr	0,3 hektar	Gynnsam
8110	Silikatrasmarker	112,9 hektar	Gynnsam
8220	Silikatbranter	2,6 hektar	Gynnsam
9010*	Taiga	6081,1 hektar	Gynnsam
9040	Fjällbjörkskog	1487,8 hektar	Gynnsam
9070	Trädklädda betesmarker	124,3 hektar	Gynnsam
91D0*	Skogbevuxen myr	37,5 hektar	Gynnsam

*= Prioriterad naturtyp enligt art- och habitatdirektivet.

Tabell 2. Ingående arter enligt art- och habitatdirektivet.

Kod	Art	Svenskt namn	Bevarandestatus
1352	<i>Canis lupus</i>	Varg	Okänd
1355	<i>Lutra lutra</i>	Utter	Okänd
1361	<i>Lynx lynx</i>	Lodjur	Okänd
1912	<i>Gulo gulo</i>	Järv	Okänd

Tabell 3. Fågelarter ingående i fågeldirektivet som observerats eller där spår av arten observerats i området.

Kod	Art	Svenskt namn
A002	<i>Gavia Arctica</i>	Storlom
A082	<i>Circus cyaneus</i>	Blå kärrhök
A091	<i>Aquila Chrysaetos</i>	Kungsörn
A094	<i>Pandion haliaetus</i>	Fiskgjuse
A098	<i>Falco columbarius</i>	Stenfalk
A104	<i>Tetrastes bonasia</i>	Järpe
A108	<i>Tetrao urogallus</i>	Tjäder
A127	<i>Grus grus</i>	Trana
A140	<i>Pluvialis apricaria</i>	Ljungpipare
A151	<i>Philomachus pugnax</i>	Brushane
A166	<i>Tringa glareola</i>	Grönbena
A194	<i>Sterna paradisea</i>	Silvertärna
A215	<i>Bubo bubo</i>	Berguv
A220	<i>Strix uralensis</i>	Slaguggla
A222	<i>Asio flammeus</i>	Jorduggla
A223	<i>Aegolius funereus</i>	Pärluggla
A234	<i>Picus canus</i>	Gråspett
A236	<i>Dryocopus martius</i>	Spillkråka
A241	<i>Picoides tridactylus</i>	Tretåig hackspett
A272	<i>Luscinia svecica</i>	Blåhake
A409	<i>Lyrurus tetrix</i>	Orre
A456	<i>Surnia ulula</i>	Hökuggla
A457	<i>Strix nebulosa</i>	Lappuggla
A272	<i>Luscinia svecica</i>	Blåhake
A409	<i>Lyrurus tetrix</i>	Orre
A456	<i>Surnia ulula</i>	Hökuggla
A457	<i>Strix nebulosa</i>	Lappuggla

Områdesbeskrivning

I Natura 2000-området Sonfjället ingår förutom nationalparken Sonfjället även naturreservaten Nyvallen och Nysäterna.

Sonfjället är ett särpräglad högfjällsområde, som ensamt reser sig ur skogslandet med som högst 1278 meter över havet och bildar en vacker välkänd siluett, med sällsynt mjuka sköna linjer. Det är ett av vårt lands mest omtalade björnfjäll. I öster längs sjön Valmen, finns områdets lägsta punkt, något under 440 meter över havet. År 1909 avsattes en del av Sonfjället som Nationalpark eftersom de ovanligt lavrika fjällhedarna var relativt opåverkade av renars tramp och bete samt till skydd för, den då mycket svaga, populationen av brun björn. Idag hyser Sonfjället med omnejd en av landets tätaste björnstammar. Fjället är välkänt för sina väl bevarade system av skvalrännor, bildade under inlandsisens avsmältningsskede. 1989 utökades nationalparken så att den blev närmare fyra gånger så stor som tidigare.

Berggrunden består i huvudsak av Vemdalskvartsit. Området är fattigt på sjöar men några mindre tjärnar finns. Klimatet är utpräglat kontinentalt med relativt liten nederbörd. Vintertid anses bland annat trakterna kring Sonfjället vara ett skandinaviskt köldcentrum. Marken är omkring halva året täckt av snö.

De skogbeklädda sluttningarna utgörs av omväxlande gran och tallskogar, samt blandskogar och uppvisar en provkarta på de vanligaste naturtyperna i Härjedalen. Lågväxt fjällbjörk bildar trädgräns kring 900 meter över havet och granen finner man i sammanhängande bestånd upp till strax över 800 meter över havet.

Hela området dimensionsavverkades kring sekelskiftet. Spår av dessa avverkningar är svåra att finna i områdets övre delar. Mindre partier med klenvuxen skog, mesta dels av frisk typ men flerstädes övergående mot örtristyp och örttyp. Skogen är välsluten och når på sina håll över 25 meter i höjd. Det är hög bonitet. Förekommande lövträd är glasbjörk, vårtbjörk, sälg, asp gråal och rönn. Vårtbjörken har här sina västligaste utposter.

Mellan granskogsbandet och den egentliga sluttningen breder ett flackt tallområde ut sig på stenig och småblockig morän. Berggrunden i området är mycket näringsfattig vilket också avspeglas i den artfattiga vegetationen. Torrlavristyp dominerar, med ljung, lingon, kråkris i fältskiktet samt renlav i botten. Skogen är gles och utgörs nästan uteslutande av tall som i regel inte når över 15 meter i höjd. Tydliga tecken på brand finns inom hela det talldominerade området. Senaste branden förekom omkring cirka 200 år sedan.

Området är variationsrikt och representerar många för regionen vanliga skogstyper både höga och låga boniteter, från skogsland till fjäll. Detta plus den relativa ringa kulturpåverkan ger området ett högt värde.

Nyvallens fäbod ligger på Sonfjällets nordostsluttning, i övergången mellan barrskog och fjällbjörkskog. Fäboden har ett högt och vackert läge och har utan avbrott varit i drift ända sedan början av 1700-talet. Fäboden är ett turistmål under sommaren och utgör inkörsporten till Sonfjällets nationalpark och flera leder utgår från fäboden.

Höglänta slätterängar dominerar den öppna fåbodvallen som omges av stora arealer fjällbjörkskog där fåbodens fjällkor går på fritt bete under sommaren. Vegetationen på den öppna vallen består av rödvenäng med dragningen åt subalpin variant. Marken är helt upptrampad kring husen i väster och gödselpåverkan är kraftig mot söder. Den norra är delen något mindre gödselpåverkad. Ängsmarken har trots det en flora typisk för den här typen av slätterängar med flera indikatorarter för naturlig gräsmark till exempel röllika, vårbrodd, liten blåklocka, prästkrage, ormrot, stagg och ängsskallra. På den öppna vallen växer enstaka björk. Av de två tåkterna i björkskogen är den ena igenvuxen med björksly. I närområdet kring den öppna vallen är uppslaget av ungbjörk stort. Den västra vallen brukas traditionellt med tillverkning av egna mejeriprodukter. Här finns det traditionella hägnasystemet med trögärdesgårdar bevarat. Ett stort antal ekonomibyggnader för djurhållning och mjölkberedning finns på fåboden.

Inom området finns ett antal leder, vindskydd, raststugor och ett naturum vid Nyvallen.

Rennäringsidkarna använder området för återsamling av renarna i april samt som reservbete under vinterhalvåret.

Sju våtmarker inom Natura 2000-området Sonfjället ingår i Våtmarksinventeringen. Sex av dessa (objekten 17D0F02, 17D1F01-02, 17D2F02, 17D2G01-02, 17D1H02) har fått naturvärdesklass 3 medan ett objekt har bedömts uppfylla kriterierna för naturvärdesklass 1 vilket betyder att det området har mycket höga naturvärden.

Nyvallen med Sånfjället i bakgrunden. Foto: Hans Rönnhage

Tabell 4. Exempel på rödlistade arter inom Natura 2000-området Sonfjället.

Förklaring av förkortningarna för rödlistans olika hotkategorier enligt Artdatabanken:
 EX=Utdöd, EW=Utdöd i vilt tillstånd, RE=Nationellt utdöd, CR = Akut hotad, EN = Starkt hotad, VU = Sårbar, NT = Nära hotad, LC=Livskraftig och DD = Kunskapsbrist.

Latinskt namn	Svenskt namn	Hotkategori
<i>Amylocystis lapponica</i>	Lappticka	VU
<i>Catathelasma imperiale</i>	Kejsarskivling	VU
<i>Chaenotheca gracillima</i>	Brunpudrad nållav	NT
<i>Cortinarius corrosus</i>	Bullspindling	VU
<i>Cyphelium tigillare</i>	Ladlav	NT
<i>Cystostereum murrayi</i>	Doftskinn	NT
<i>Diplomitoporus crustulinus</i>	Sprickporing	VU
<i>Epipogium aphyllum</i>	Skogsfru	NT
<i>Evernia divaricata</i>	Ringlav	VU
<i>Fomitopsis rosea</i>	Rosenticka	NT
<i>Perenniporia subacida</i>	Gräddticka	VU
<i>Phellinus nigrolimitatus</i>	Gränsticka	NT
<i>Phlebia centrifuga</i>	Rynkskinn	VU
<i>Skeletocutis odora</i>	Ostticka	VU
<i>Skeletocutis stellae</i>	Kristallticka	VU

Bevarandesyfte

Natura 2000-området Sonfjället utgörs av ett skogs- och fjällområde i de södra fjälltrakterna. Bevarandesyftet för området är att samtliga ovan utpekade naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet skall upprätthållas i gynnsam bevarandestatus. Dessutom ska möjligheter ges till vetenskapliga studier och rörligt friluftsliv.

Prioriterade bevarandevärden

I Natura 2000-området Sonfjället är de prioriterade bevarandevärdena följande:

- » Områdets ingående naturtyper och arter.
- » Orört fjäll och urskog.
- » Områdets orörda karaktär ska i största möjliga utsträckning bibehållas.

Bevarandestatus

För att kunna säkra det långsiktiga bevarandet av utpekade naturtyper och arter samt bedöma behov och prioriteringar av bevarandeåtgärder krävs en bedömning av det specifika områdets bevarandestatus.

Denna bedömning utgår från tillståndet hos ingående naturtyper i förhållande till de mål som fastställts för området. Områdets hotbild vägs in för att ge en uppfattning om hur områdets förutsättningar kommer utvecklas i framtiden. För Natura 2000-området Sonfjället bedöms bevarandestatusen vara gynnsam.

Observera att detta område är otillräckligt undersökt och att denna bevarandestatus endast är en preliminär bedömning.

Motivering

Området är formellt skyddat genom både nationalpark och naturreservat. Majoriteten av bevarandemålen för området anses vara uppfyllda. För bevarandestatus av ingående naturtyper och arter, se beskrivningen av respektive naturtyp och art.

Bevarandesyfte och bevarandemål

Bevarandesyfte

Bevarandesyftet för området är att samtliga ingående naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet skall upprätthållas i gynnsam bevarandestatus. Dessutom ska möjligheter ges till vetenskapliga studier och rörligt friluftsliv.

Bevarandemål för de utpekade naturtyperna

För att konkretisera ovanstående syfte fastställs bevarandemål enligt nedan.

För samtliga naturtyper gäller att flertalet typiska arter ska vara livskraftiga på lång sikt.

Vatten

Arealen är uppdaterad samt naturtypen Källor och källkärr (7160) är tillagd jämfört med tidigare bevarandeplan, och ännu ej fastställd i regeringsbeslut. Arealerna ska inte minska.

- » Myrsjöar (3160) 2,2 hektar
- » Alpina vattendrag (3220) 27,3 hektar.
- » Källor och källkärr (7160) 0,3 hektar.

STRUKTUR OCH FUNKTION

- » Naturliga förhållanden avseende vattenstånd och vattenståndsfluktuationer.
- » Naturlig artsammansättning utan negativ inverkan av främmande arter eller fiskstammar.
- » Naturligt näringsfattigt eller svagt näringsrikt och relativt klart vatten med låg grad av antropogen belastning avseende bland annat näringsämnen och miljögifter.

Hedar, videbuskmarker och gräsmarker

Arealen är uppdaterad jämfört med tidigare bevarandeplan, och ännu ej fastställd i regeringsbeslut. Arealerna ska inte minska.

- » Alpina hedar (4060) 1 729,9 hektar
- » Alpina silikatgräsmarker (6150) 92,0 hektar
- » Strukturer och funktioner
- » Markslitage på grund av till exempel terrängkörning och promenadvägar är försumbar.
- » Ingen negativ förändring av täckningsgraden av mark-, fält-, busk- och trädskikt.
- » Den öppna arealen ska motsvara minst dagens nivå.
- » Betespräglad efter ett extensivt renbete.
- » Videbuskmarker: Viss översilning av näringsrikt vatten.

Slåtterängar och betesmarker

Arealen är uppdaterad jämfört med tidigare bevarandeplan, och ännu ej fastställd i regeringsbeslut. Arealerna ska inte minska.

- » Högörtängar (6430) 1,5 hektar
- » Höglänta slåtterängar (6520) 1,0 hektar
- » Trädklädda betesmarker (9070) 124,3 hektar
- » Strukturer och funktioner
- » Ogödslad naturbetesmark och/eller slåttermark.
- » Vålhävdad vid sommarens slut.
- » Höglänta slåtterängar: Artrik, tjock grässvål som följd av årligt bete och/eller årlig slåtter och röjning av buskvegetation.
- » Trädklädda betesmarker: Krontäcke av minst 25 procent och max 75 procent med solinsläpp till fältskiktet. Förekomst och kontinuerligt tillskott av substrat såsom död ved i form av exempelvis torrträd, hålträd, lågor med mera av olika trädslag och i olika nedbrytningsstadier.

Öppna mossar och kärr (7140)

Arealen är uppdaterad jämfört med tidigare bevarandeplan, och ännu ej fastställd i regeringsbeslut. Arealerna ska inte minska.

- » Öppna mossar och kärr (7140) 388,1 hektar

STRUKTURER OCH FUNKTIONER

- » Naturlig hydrologi, opåverkad av dikning och annan markavvattning
- » Den öppna arealen ska motsvara minst dagens nivå.
- » De eventuella befintliga strukturer som finns såsom tuvor, dråg, strängar, gölar, gungflyn med fler ska finnas kvar i samma omfattning och spridning med undantag av naturliga förändringar.
- » Täckningsgraden av botten-, fält-, busk- och trädsikt bör inte nämnvärt förändras. Undantaget då förändringen är en för naturtypen positiv effekt av restaureringsåtgärder.
- » Markslitage på grund av mänsklig påverkan som till exempel terrängkörning, promenadvägar eller annat slitage är försumbar.

Silikatrasmarker (8110) och Silikatbranter (8120)

Arealen är uppdaterad jämfört med tidigare bevarandeplan, och ännu ej fastställd i regeringsbeslut. Arealerna ska inte minska.

- » Silikatrasmarker (8110) 112,9 hektar
- » Silikatbranter (8220) 2,6 hektar

STRUKTURER OCH FUNKTIONER

- » Utbredningen av klippvegetation minskar inte.
- » Naturliga processer som till exempel ras och vittring fortgår.
- » För lokaler med häckande rovfåglar skall inte störningarna från människor påverka häckningen negativt.
- » Opåverkad hydrologi.
- » Beskuggningen av rasbranten minskar inte.
- » Måttlig störning från tramp (såväl människor eller djur).
- » Fortgåenden sluttningsprocesser som ras, laviner eller slasklaviner med talusbildning.

Skog

Arealen är uppdaterad jämfört med tidigare bevarandeplan, och ännu ej fastställd i regeringsbeslut. Arealerna ska inte minska.

Arealerna ska uppgå till minst samma areal som vid tidpunkten för utpekandet:

- » Taiga (9010) 6 081,1 hektar
- » Fjällbjörkskog (9040) 1 487,7 hektar
- » Skogbevuxen myr (91D0) 37,5 hektar

STRUKTURER OCH FUNKTIONER

- » Endast inhemska trädslag får förekomma.
- » Ingen eller försumbar påverkan på hydrologin från till exempel markavvattning.
- » Skogen ska vara flerskiktad och/eller olikåldrig.
- » Markslitage till följd av mänskliga aktiviteter (till exempel terrängkörningsspår) är försumbart.
- » Död ved i olika dimensioner och nedbrytningsstadier skall förekomma med i genomsnitt minst 20 procent (nedre tröskelvärde 15 procent) av virkesvolymen

SPECIFIKT FÖR TAIGA (9010):

- » I genomsnitt cirka 20–35 procent av den döda veden skall vara stående.

SPECIFIKT FÖR FJÄLLBJÖRKSOG (9040):

- » Virkesförrådet fjällbjörk får inte öka eller minska med mer än 20 procent.
- » Gran och/eller tall utgör mindre än 20 procent av virkesförrådet.

Bevarandemål för de utpekade däggdjursarterna**UTTER (1355), LODJUR (1361) OCH JÄRV (1912)**

Utter, lodjur och järv ska kunna fortleva i livskraftiga bestånd.

Bevarandemål för de utpekade fågelarterna

Fågelarterna ska kunna fortleva i livskraftiga bestånd.

Beskrivning av ingående naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet

Naturtyperna

Alpina hedar (4060)

Fjällhedar och boreala hedar med dvärgvuxen och krypande busk- och risvegetation. De kan utvecklas på såväl kalkfattiga som på mer basiska marker. En förutsättning för gynnsam bevarandestatus är ett extensivt renbete. Vid intensivare renbete övergår denna typ i gräsmarker.

Alpina silikatgräsmarker (6150)

Silikatgräsmarker (en silikatbergart såsom exempelvis granit är sur) finns i fjällen samt i höglänta områden i den boreala regionen. Vegetationen är artfattig med arter såsom klynnetåg, styvstarr, mossor och lavar. Naturtypen bildas i regel på torra, vindexponerade ytor i områden med kalkfattig berggrund. Jordtacket är i regel tunt och består till största delen av vittringsmaterial. Det krävs vanligen ett extensivt renbete för att upprätthålla gynnsam bevarandestatus för naturtypen.

Höglänta slätterängar (6520)

Artrika, höglänta slätterängar på torra till friska marker, främst i fjällnära och andra höglänta områden. Ibland finns i vegetationen ett inslag av fjällväxter. Hävd och röjning av igenväxningsvegetation. Skötseln utformas enligt objektets speciella natur- och kulturvärden. Objektets hävdhistoria bör i första hand vara vägledande. I naturtypen får inte förekomma gödsling (förutom från djur som betar i objektet), dikning eller insådd av för naturtypen främmande arter.

Öppna mossar och kärr (7140)

Naturtypen öppna mossar och kärr är brett definierad och inkluderar mossar och kärr som är plana, svagt välvda, eller sluttande. De ska vara öppna eller glest trädbevuxna och inte ha mer än 30 procent krontäckning. Naturtypen omfattar också öppna kärr och våtmarker i anslutning till sjöar och vattendrag och är därmed en av de vanligaste våtmarkstyperna i Sverige. Myrens hydrologi och hydrokemi får inte vara starkt påverkad av mänskliga ingrepp. Slätter kan bedrivas. Mindre ingrepp som orsakat lokal störning i begränsade delar av myren kan medges om de kan återställas.

Torvtacket är normalt minst 30 centimeter djupt, men kan vara tunnare i unga myrar. Gungflyn, mjukmattegolv med vanligen mossrik vegetation som på grund av luftvävnad i rotsystemet flyter på vatten eller lös gyttja, inkluderas oavsett torvdjup. Morfologiska strukturer i torven är sällsynt och utgörs i så fall av mindre tuvbildningar.

Silikatrasmarker (8110)

Silikatrasmarker är knutna till fjällområden och förekommer därför i stort sett bara inom den alpina regionen, med några enstaka områden på isolerade fjäll i boreal region. Typiska silikatrasmarker utgörs av en så kallad talusbildning (rasade block och stenar ansamlade vid foten av en bergvägg).

För att klassificeras som rasmark krävs då en lutning på minst 30 meter och en utsträckning i sidled på minst 20 meter. Utsträckningen av sluttningens markplan ska vara minst 20 meter och minst 70 procent av ytan ska bestå av block, sten, grus eller annuell vegetation.

Florans artsammansättning varierar mellan olika områden beroende på bergartens näringshalt, mikroklimatet samt sluttningens lutningsriktning och benägenhet för ras och vittring. Naturtypen kännetecknas av störningar som ras och snöskred, och domineras därför av ytor som saknar sammanhängande vegetation av kärlväxter. De övre delarna av rasbranter är ofta viktiga tillhåll för rovfåglar som utnyttjar dessa till att bygga bo, som rastplats eller för att spana efter faror och/eller föda.

Silikatbranter (8220)

Silikatrika klippor, med vegetation på stenhällar och i sprickor. Berggrunden utgörs av svårvittrade och näringsfattiga graniter, gnejser och skiffrar. Naturtypen är spridd i Sverige och omfattar alla sluttningar eller lutande (minst 30 graders lutning) klippor med silikatrika bergarter, förutom klippor som påverkas av havet.

I representativa fall är branten högre än fem meter och bredare än 20 meter, och består huvudsakligen av fast berggrund. Branten eller den branta sluttningen får ej vara täckt av ett sammanhängande vegetationsskikt. I habitatet ingår också mindre klipphyllor med vegetation.

Branterna är en viktig livsmiljö för många lavar och är ofta boplats för rovfåglar.

Taiga (9010)

Naturtypen förekommer i hela Sverige förutom den sydligaste delen. Naturtypen är en mångskiftande naturtyp som återfinns på allt från torr till fuktig fastmark och i allt ifrån fattiga till rika näringsförhållanden. Såväl gran som tall som lövträd (dock ej fjällbjörk) kan dominera trädskiktet. Brand har varit en mycket viktig störningsfaktor med återkommande bränder i stora delar av taigan i Jämtlands län. Många hotade arter är beroende av brand för sin existens. Lika viktiga är de brandrefugiala områdena. Det är områden som aldrig eller sällan brunnit. Där har arter med sämre förmåga att klara stora störningar kunnat överleva.

Närmare fjällen har det oftast gått längre tid mellan bränderna och det är troligt att dessa vanligen grandominerade skogar har brunnit mycket sällan. De fjällnära, urskogsartade, skogarna har mycket höga naturvärden genom sin orördhet och storlek och är en betydelsefull del av den sista vildmarken i Sverige. Den skogliga kontinuiteten, det vill säga den tid som det vuxit skog på en plats, kan vara betydelsefull för vissa arter och den fjällnära västliga taigan har ofta en mycket lång kontinuitet. Viktiga substrat för den västliga taigans biologiska mångfald är gamla träd och död ved som torrakor, högstubbar och lågor liksom äldre lövträd.

Fjällbjörkskog (9040)

Skog med dominerande fjällbjörk i den subalpina zonen i fjällområden. Fjällbjörken är här konkurrenskraftig på grund av djupa snöförhållanden och sen snösmältning. Olika vegetationstyper uppträder beroende på jordmån och exponering. De fattigaste typerna är rika på lavar och ris, de rikaste domineras av högrörter.

Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus:

- » Kontinuitet av fjällbjörk.
- » Topografi och klimat med mycket snö och sen snösmältning.
- » Översilade eller genomsilade sluttningar, alternativt kalkrik jordmån eller berggrund, är en förutsättning för de rikare typerna, likt i Lillåsvallen.
- » Naturliga lämmel- och ripyckler är en förutsättning för till exempel fjällräv och fjälluggla.
- » Naturvärdena utvecklas i huvudsak genom naturlig dynamik, vilket omfattar störningar, som till exempel stormfällningar, insektsangrepp (till exempel massangrepp av fjällbjörkmätare), översvämningar och laviner.

Trädklädda betesmarker (9070)

Betesmarker be vuxna med träd och buskar med en krontäckning av minst 25 %, antingen hagar med ett glest trädsikt av björk eller andra trädslag, eller dungar av skog i en för övrigt öppen hagmark eller betade skogar med kontinuitet på tidigare utmarker. Hagmarker med grova lövträd är speciellt värdefulla eftersom de i regel är artrika vad gäller bl.a. lavar och svampar. Trädklädda betesmarker är en naturtyp som kan delas in i två undergrupper, hagmarker med ett glest trädsikt av exempelvis björk, samt betad skog där barrträd kan vara dominerande. Skötseln ska utgå från hur markerna sköts historiskt och till nuvarande naturvärden.

För gynnsam bevarandestatus i betad skog krävs exempelvis:

- » Fältskiktets kärlväxter behöver ljus genom luckighet (viss plockhuggning kan vara bra) samt fortsatt hävd för att inte grässvålen ska luckras upp och växterna utkonkurreras av skuggtåliga arter.
- » Förekomst och kontinuerligt tillskott av substrat såsom död ved i form av torrträd, hålträd, lågor m.m. av olika trädslag och i olika nedbrytningsstadier.
- » Ingen gödsling och djuren bör ej heller stödutfodras.

Däggdjursarterna

Varg (1352)

Vargen är beroende av en relativt rik fauna, helst med inslag av större hjortdjur som älg, rådjur eller ren. Arten hävdar revir och jagar över arealer i storleksordningen flera kvadratmil. Den kan, då den söker partner, förflytta sig mycket långa sträckor (50–100 mil).

Utter (1355)

För ett livskraftigt bestånd av utter krävs stora områden med mer eller mindre sammanhängande vattensystem. Honors och hanars hemområde omfattar ett område på cirka 28 km respektive 45 km strandlängd. Mellan könen kan hemområden överlappa varandra. Optimala miljöer för utter är vatten som erbjuder riklig tillgång på lättillgänglig föda året runt och som har tillgång till områden där uttern kan vila ostört, föda upp ungar etc. Uttern är vintertid beroende av strömmande vatten som ger möjlighet till näringsfångst när sjöarna blir islagda. Utterns föda består mestadels av fisk som t.ex. lake, simpor och karpfiskar, men även groddjur, kräftor, större insekter, fåglar och mindre däggdjur kan ingå i dieten. Den kan, då den uppsöker nytt revir eller partner, förflytta sig långa sträckor, förmodligen flera tiotals mil, även på land tillsynes utan anknytning till vatten.

Lodjur (1361)

Lodjuret kräver viltrika marker där födan utgörs av allt från gnagare till större djur som rådjur och ren. Lodjuret finns i stor utsträckning i kuperade och ostörda marker, främst i skogsbygder men under senare år har den också expanderat till fjällnära områden. Lodjurets hemområde är flera kvadratmil stort, och enstaka djur kan förflytta sig tiotals mil på jakt efter ett revir eller en partner. Viss skydds jakt är tillåten på lodjur.

Järv (1912)

I vårt land är järven starkt knuten till fjällen och de fjällnära skogsområdena. Det finns få dokumenterade föryngringar i skogslandet nedanför fjällskogarna. Renen är ett viktigt bytesdjur, men den snyltar dessutom på andra rovdjurs bytesrester. Bytesrester göms regelbundet på skyddade ställen och kan nyttjas under hela vintern. Revir uppgår till en eller två kvadratmil för en ynglande hona medan hanarnas revir är mångdubbelt större och överlappar flera honors. Järven kan förflytta sig tiotals mil.

Fågelarterna

Sjöfågel, vadare med mera

STORLOM (A002)

Föda är fiskar och i viss mån vatteninsekter. Bygger vanligen bo på mindre holmar och skär, belägna i klarvattenssjöar. Arten är störningskänslig under häckningen (maj-juli/augusti), främst under ruvningsperioden. Storlom är långlivad med låg reproduktion och är därför känslig för jakt. Under häckning rör sig arten inom en radie på 1-10 km. Storlommen övervintrar vid östra Medelhavet, Svarta havet, västra Europa och södra Sverige.

TRANA (A127)

Tranorna måste ha möjlighet att bygga boet oåtkomligt för marklevande rovdjur, dvs. alltid omgärdat av vatten. Under häckningstid lever tranorna av rötter, skott och andra vegetabilier samt insekter, blötdjur, grodor, småfisk m.m. Under häckningen rör sig paret normalt inom ca 1 km². Övervintrar i Sydvästeuropa och i Nordafrika.

LJUNGPIPARE (A140)

Ljungpiparen är en karaktärsart på fjällhedar och lokalt även på större, trädlösa myrar. Arten kräver stora sammanhängande öppna områden. Arten hävdar revir och rör sig då huvudsakligen inom ett område i storleksordningen 15–30 hektar. Ljungpiparen övervintrar huvudsakligen i västra och sydvästra Europa.

BRUSHANE (A151)

Det nordliga beståndet av brushane kräver tillgång på lämpliga häckningsmiljöer i form av våta myrmarker, framför allt relativt lågväxta, fuktiga till blöta gräs- och starrängar. Hanarna spelar på gemensam plats, ofta låga upphöjningar i terrängen. Under häckningen rör sig fåglarna inom cirka en kvadratkilometer. Övervintrar främst i Afrika.

GRÖNBENA (A166)

Grönbenans lämpliga häckningsmiljöer utgörs av sankta stränder längs sjöar och vattendrag samt på fuktiga/våta gräs- eller starrbevuxna myrar. Arten kräver tillgång på öppet vatten och dyiga stränder. Grönbenan hävdar revir om cirka 1–5 kvadratkilometer. Arten övervintrar i Afrika.

SILVERTÄRNA (A194)

Behöver fiskrika sjöar och störningsfria häckningsplatser. För etablering av större kolonier krävs frånvaro av mink och räva. Under häckning födosöker de inom cirka 25 kvadratkilometer. Arten övervintrar i Afrika och Södra Ishavet.

BLÅHAKE (A272)

Häcker i fjällbjörkskog och områden med täta videsnår. Arten hävdar revir och rör sig då inom cirka en hektar. Blåhaken övervintrar i södra Asien och i mindre omfattning i Afrika.

Rovfåglar**BLÅ KÄRRHÖK (A082)**

Blå kärrhök bygger alltid sitt bo på marken i öppen terräng av olika karaktär bl.a. på myrar och heddar. Födan utgörs av fåglar och smågnagare. Arten jagar under häckningstiden över arealer i storleksordningen 25–50 kvadratkilometer. Övervintrar i Västeuropa och Nordafrika.

KUNGSÖRN (A091)

Kungsörnens bytesdjur är mestadels däggdjur och fåglar i storleksklassen 0,5–5 kilo. Den bygger sitt bo på klippor/bergsbranter eller träd med grova sidogrenar. I Norrlands skogsland innebär det oftast tallar äldre än 200 år. Cirka hälften av den svenska kungsörnsstammen är beroende av tillgång till lämpliga boträd. Kungsörnen föredrar områden med låg störningsfrekvens från människor. De häckande örnarna är som mest törningskänsliga under januari–maj. Artens hemområde varierar mellan 75–200 kvadratkilometer beroende på bytestillgång.

De könsmogna örnarna är i huvudsak stannfåglar, men de etablerade paren i Norrland drar sig åtminstone till en viss del söderut under december–februari. Ungfågllarna rör sig över betydande områden under de första levnadsåren, men ytterst få lämnar landet. När de etablerar sig vid 4–5 års ålder sker detta i allmänhet i närheten av födelseområdet.

FISKGJUSE (A094)

Fiskgjusen är beroende av öppet vatten eftersom födan nästan uteslutande består av fisk. Fiskgjusen behöver lämpliga träd, vanligtvis plattkronade kraftiga tallar, för bobygge. Fiskgjusen är störningskänslig vid boplatsen. Fiskgjusen kan jaga upp till någon mil från boplatsen. Flyttar mellan Sverige och Västafrika söder om Sahara.

STENFALK (A098)

Småfågelspecialist som under gnagarår även livnär sig på lämmel och sork. I fjällen häckar arten huvudsakligen i fjällbjörskogen. Stenfalken bygger inget eget bo utan utnyttjar risbon av framför allt kråka och korp. Under häckningen jagar arten över arealer i storleksordningen 20 kvadratkilometer. Övervintrar i västra Europa.

Ugglor

BERGUV (A215)

Födan utgörs av medelstora däggdjur (harar och råttor) och större fåglar. Häckningar konstateras allt oftare på marken bland stenblock, i gamla kråkbon och i urban miljö. Hemområde är cirka 25–30 kvadratkilometer. Spridningen består av ungfåglar som söker sig nya revir. Berguven är en stannfågel som uppehåller sig i sitt hemområde året runt.

SLAGUGGLA (A220)

För god häckningsframgång krävs höga gnagartätheter men äter även fåglar upp till en ringduvas storlek. Häckar i ihåliga träd, framförallt så kallade skorstensstubbar. Bristen på naturliga boplatser gör att en stor del av beståndet numera häckar i specialuppsatta holkar. Etablerade par är mycket stationära. Arten häckar främst i gles barr- och blandskog i anslutning till lämpliga födosöksområden i form av öppen mark. Arten jagar över arealer i storleksordningen 5–12 kvadratkilometer. En ej riktad spridning av ungfåglar sker 5–70 kilometer från boplatsen.

JORDUGGLA (A222)

Föda är sork och andra smågnagare. Arten är knuten till områden med större sammanhängande ytor öppen mark. Exempel på vanliga häckningsmiljöer är myrar och hedar. Under häckningen jagar arten över arealer i storleksordningen 5–25 kvadratkilometer. Jordugglan övervintrar i västra och sydvästra Europa samt norra Afrika.

PÄRLUGGLA (A223)

Pärlugglans föda är främst olika smågnagare men även småfåglar. För god häckningsframgång krävs höga gnagartätheter och tillgång på lämpliga häckningsplatser. Häckar helst i hål av spillkråka. Bra bohål är en bristvara och hannarna försöker därför stanna året runt i häckningsreviret. Arten jagar över arealer i storleksordningen 3–10 kvadratkilometer. Pärlugglan är huvudsakligen stannfågel.

HÖKUGGLA (A456)

Häckar i håligheter i träd, skorstensstubbar eller holkar. Boet läggs ofta i täta barr- eller blandskogsbestånd. Kräver tillgång på öppna marker, bland annat hedar och myrar, för födosök. Föda är främst smågnagare men även småfågel. Under häckningen jagar arten över arealer i storleksordningen 3–10 kvadratkilometer. Är huvudsakligen stannfågel.

LAPPUGGLA (A457)

Arten jagar smågnagare över öppen mark. Sitter ofta uppflugen på höga utsiktsplatser under jakten. Häckar främst i stora risbon. Under häckningen jagar arten över arealer i storleksordningen 2–12 kvadratkilometer. Arten är en stannfågel. En majoritet av ungfågeln påträffas inom en radie av 100 kilometer från boplatsen.

Gruppen hackspettar

GRÅSPETT (A234)

Häckar i bland- och barrskog med grova lövträd och död lövved. Arten livnär sig på myror och marklevande insekter varför öppna solexponerade miljöer i skogen är viktigt. Överlevnaden styrs av tillgång på rik förekomst av död ved och vedlevande insekter vilket är alternativföda under vinterhalvåret. Gråspetten rör sig över flera hundra hektar stora områden under häckningen. Under vintern finns det uppgifter om födosöksområden på 5 500 hektar.

SPILLKRÅKA (A236)

Födan är vedlevande insekter och myror. Häckar främst i grov asp (grövre än 30 centimeter) och tall (grövre än 40 centimeter). I stora delar av Norrland är det brist på tillräckligt grova stammar. Spillkråkan är en nyckelart då den producerar ett stort antal bohål lämpliga för större hålhäckande fåglar och däggdjur som ej själva förmår mejsla ut sitt bo. Spillkråkan är en stannfågel som sommarhalvåret födosöker över arealer i storleksordningen 1 000 hektar, vintertid större områden.

TRETÅIG HACKSPETT (A241)

Häckar i skog med mycket döda eller döende träd. I Sverige hittar man den idag främst i barrskogsområdena i Norrland. Arten är i huvudsak specialist på barkborrar och är därmed mer rörlig än många andra hackspettar. Huvudsakligen stannfågel. Häckningsreviret är i storleksordningen 100 hektar.

Gruppen skogshöns

JÄRPE (A104)

Järpen vill ha tät skog med föryngring av främst gran. Lövandelen är i regel minst tio procent. Hög markfuktighet, surdråg och alkärr gynnar arten. Viktig vinterföda är alknoppar, alhängen samt björknopp. Är mycket stationär året om inom sitt revir (25–50 hektar). God tillgång på insekter är mycket viktig för kycklingarnas överlevnad.

TJÄDER (A108)

Kräver stora sammanhängande varierade skogsområden med äldre talldominerade skogar (äter tallbarr och tallskott under vintern), gammal bärrik skog (bland annat är blåbärsris viktigt) och våtmarker (tuvull är viktig föda). Tillgång på proteinrika blad, blommor och frön avgör hönans möjlighet att producera ägg. Våtmarker är dessutom en viktig biotop för kycklingarna, som under de första levnadsveckorna livnär sig på insekter. Arten är starkt traditionsbunden till speciella lekplatser. Tjädern är en stannfågel och rör sig normalt inom cirka 25 kvadratkilometer.

ORRE (A409)

Orren är de öppna markernas skogshöna. I fjälltrakterna kan den gå upp i fjällbjörkskogen. God tillgång på insekter är mycket viktigt för kycklingarnas överlevnad. Björkknoppar är viktig föda under vintern. Sommartid är dieten mer varierad, bland annat blåbärsblom är viktigt. Stannfågel som normalt rör sig inom cirka 25–75 kvadratkilometer.

Hotbild

Här beskrivs de viktigaste hoten vi idag känner till mot Natura 2000-området. Andra hot som idag är okända kan bli aktuella i framtiden liksom mer storskaliga och diffusa hot såsom till exempel klimatförändringar. Exempelvis skulle en global klimatförändring mot ett varmare klimat kunna ge kraftigt förändrad vegetation och artsammansättning. I föreliggande bevarandeplan har ingen hänsyn tagits till detta. Skulle ett sådant scenario bli verklighet får man i framtiden ta ställning till hur bevarandeplanen ska anpassas till det.

Hot mot naturtyperna

De fjällnära ekosystemen är formade av ett kärvt klimat vilket innebär att det kan ta lång tid för naturen att återhämta sig efter mänskliga störningar.

Terrängkörning eller annan aktivitet som leder till omfattande markslitage är ett stort problem på många ställen i länet, inte minst i fjällen och de fjällnära områdena. Våtmarker är ofta särskilt känsliga eftersom spåren här kan fungera som diken och det tar ofta mycket lång tid innan naturen reparerat skadan.

Ett extensivt renbete är ibland positivt för bevarandestatusen. Ett för hårt betestryck och för mycket tramp från renar liksom terrängkörning i samband med renskötseln kan emellertid innebära ett hot. Riskerna är störst i anslutning till renskötselaneläggningar och vid transportleder till anläggningarna.

Minskat eller upphört fåbods-bete eller slåtter kan på sikt leda till igenväxning av buskar och träd och utarmning av den hävdgynnade floran och faunan. På dessa marker kan även felaktig skötsel såsom till exempel stödfodring och gödsling innebära ett hot. Användning av avmaskningsmedel som innehåller avermectin är negativ för den dynglevande insektsfaunan.

Ett för omfattande turisttryck kan vara ett hot mot gynnsam bevarandestatus för delar av området och för vissa arter. Fiske kan även innebära ett hot om det riktas ensidigt mot vissa arter eller för hårt i förhållande till den naturliga produktionsförmågan. Utsättning av främmande arter, eller fiskstammar kan ändra konkurrensförhållanden, sprida smitta och/eller orsaka genetisk kontaminering.

Andra hot:

- » Brist på brand i skogar med brandhistorik.
- » Luftföroreningar och kvävednedfall kan förändra näringsstatus och artsammansättning.
- » All form av markavvattning eller annan påverkan på hydrologin.
- » Kalkning och gödsling.
- » Stora virkesuttag är ovanligt i denna typ av områden men är i förekommande fall ett hot.
- » Inplantering av främmande arter.

Hot mot däggdjursarterna

Varg (1352)

Det allvarligaste hotet mot vargen är den illegala jakten.

Det finns även farhågor att inavelseffekter kan få effekt om inte nytt genmaterial tillförs den skandinaviska populationen. Rävskabb har konstaterats hos varg vilket kan hämma stammens tillväxt. Bil- och tågtrafik är en annan viktig mortalitetsfaktor.

Lodjur (1361) och Järv (1912)

Illegal jakt är det allvarligaste hotet mot både lodjur och järv. Rävskabb och trafik skördar även offer bland lodjuren. Järvbeståndet kan begränsas av födobrist på vintern.

Utter (1355)

Höga halter av PCB har tidigare orsakat drastiska nedgångar av utterbeståndet i Sverige. Situationen på miljögiftsidan är dock förbättrad och under den senaste tioårsperioden har detta bl.a. medfört ett generellt sett ökande utterbestånd och en spridning in i tidigare uttertomma områden. Reglering av vattendrag och exploatering av strömsträckor är andra hot. Biltrafiken skördar årligen ett relativt stort antal uttrar vilket inte är försumbart med tanke på att det svenska beståndet fortfarande är relativt litet. Drunkning i fasta fiskeredskap är ett annat problem. Uttern är påfallande okänslig för störningar som är konstanta eller regelbundna och som inte direkt är riktade mot vattenbiotopen. Däremot, vid en oregelbunden störning (till exempel vid intensiv kanotpaddling vissa helger), visar uttrarna tecken på att bli störda.

Hot mot fågelarterna

Sjöfågel, vadare med mera

STORLOM (A002)

Största hotet är mänsklig störning på häckningslokalerna under främst maj genom exempelvis närgångna båtar, kanoter och fiskare. Andra problem utgörs av onaturliga vattenståndsvariationer till följd av regleringar. Inverkan av miljögifter kan inte uteslutas. En ökad risk för exponering av giftiga metaller kan finnas för lommar som söker föda i sura sjöar. Försurning leder även till utarmning av fiskbestånd och därmed minskat födounderslag. Sannolikt finns en ökad dödlighet på grund av användningen av nylonnät för fiske.

TRANA (A127)

Inga direkta hot i Sverige mot arten.

LJUNGPIPARE (A140)

Inga direkta hot i Sverige mot arten.

BRUSHANE (A151) OCH GRÖNBENA (A166)

Minskad hävd av raningar (flödesängar) och silängar är ett hot. Uppväxande träd och buskar på goda häckningsmiljöer ger ökat predationstryck. Markavvattning är negativt. Markavvattning av myrmark ger ökad andel träd- och skogbevuxen myr och därmed försämrade förhållanden.

SILVERTÄRNA (A194)

Båttrafik och friluftsliv kan lokalt innebära störningar. Igenväxning av öppna områden kan leda till att viktiga häckningsplatser försvinner. Miljögifter har negativa effekter på häckningsutfallet. Lokalt är förekomst av mink ett problem. Eventuell etablering av vindkraftverk vid kända kolonier kan vara ett framtida hot.

BLÅHAKE (A272)

Inga direkta hot kan ses i dagsläget.

Rovfåglar

BLÅ KÄRRHÖK (A082)

Försämrad tillgång på smågnagare och minskad areal av naturliga, fasta gräsmarker är exempel på hot.

KUNGSÖRN (A091)

Förföljelse och störning är troligen de största hoten mot arten. Det starkt utbyggda skogsvägnätet samt omfattande trafik med flyg och snöskoter har medfört att de flesta platser är lättåtkomliga för friluftslivet och därmed finns en ökad risk för störning (allvarligast från januari fram till mitten av maj). Störningen kan vara vandrare, skidåkare, skotertrafik, båttrafik (även kanoting), avverkningar, bergsklättrare etc. Försämrad tillgång på lämpliga byten kan innebära ett hot. Det kan bero på till exempel den fria småviltjakten i fjällvärlden eller på grund av biotopförändringar orsakade av skogsbruket. Brist på grova träd innebär svårigheter att hitta lämpliga boplatser. Det är inte ovanligt att örnar förolyckas av kraftledningarna och tåg. I framtiden kan eventuellt vindkraftsparker förorsaka dödsfall.

FISKGJUSE (A094)

Då fiskgjusen häckar vid stränder och på öar utgör båttrafik, sportfiske, kanoting etcetera i boets närhet ett hot. Tidigare var klorerade kolväten ett stort hot. Nya miljögifter tillkommer som i framtiden kan bli ett hot. Försurning av sjöar kan medföra sämre födotillgång samt ökad exponering för giftiga metaller. Avverkning utan hänsyn till boträd/presumptiva boträd är ett annat hot.

STENFALK (A098)

Något direkt hot mot stenfalkens häckningsbiotoper i Norrland torde inte föreligga i dagens läge. Man bör dock vara uppmärksam på eventuella effekter på stenfalken orsakade av "nya" miljögifter.

Ugglor

BERGUV (A215), SLAGUGGLA (A220), JORDUGGLA (A222), PÄRLUGGLA (A223), HÖKUGGLA (A456), LAPPUGGLA (A457)

För flertalet av ugglorna är ett skogsbruk som leder till brist på lämpliga boplatser ett stort problem. De uteblivna eller reducerade smågnagartopporna i Norrland har minskat det häckande beståndets storlek i norra Sverige. Nedläggning och igenplantering av tidigare öppen mark i skogsbygderna i kombination med minskad hävd av kvarvarande öppna marker gör att arealen lämplig häckningsmiljö minskar. Olovlig jakt och störningar vid bona leder till många misslyckade häckningar. Om man sätter upp slaguggleholkar bör man tänka på att slaguggla

förmodligen prederar på pärluggla. Framförallt dör en del lappugglor och berguvar på grund av kollisioner med bilar, tåg och kraftledningar. Illegal handel med fåglar och ägg förekommer. Störningar från bergsklättrare kan lokalt vara ett problem för berguv.

Hackspettar

GRÅSPETT (A234), SPILLKRÅKA (A236) OCH TRETÅIG HACKSPETT (A241)

Det största hotet mot dessa tre hackspettsarter i Sverige är utarmningen av skogslandskapet. Ett intensivt skogsbruk med allt mindre arealer obrukad skog gör att livsrummet för hackspettsarterna krympt och fragmenterats oerhört kraftigt under den senare delen av 1900-talet. Den mest kritiska förändringen är minskningen av grova träd, död ved och grova lövträd. Även den omfattande dikningen av sumpskogar som skett under de senaste 50 åren har varit negativ. Gråspetten missgynnas av dagens tätare skogar. Eventuellt leder det ökade nedfallet av luftburet kväve och den därmed följande övergången från bärris till kruståtel på öppna ytor till minskad förekomst av myror och därmed sämre födotillgång för gråspetten.

Skogshöns

JÄRPE (A104) OCH TJÄDER (A108)

Något direkt hot mot arternas fortlevnad i Sverige finns ej. Båda arterna har dock missgynnats av skogsbruket. Allvarligast är förändringar på landskapsnivå, till exempel fragmentering och tillkomsten av stora arealer med barrmonokulturer som aldrig tillåts bli biologiskt mogna.

ORRE (A409)

Innan brandbekämpningen var lika effektiv som nu var de återkommande brandfälten med efterföljande lövuppslag mycket gynnsamma för orren. Lövrika, luckiga och flerskiktade skogar har de senaste 50 åren blivit allt ovanligare genom skogsbrukets inriktning mot ensartade produktionsbarrskogar. Det missgynnar orren som bland annat är mycket beroende av björkens knoppar vintertid. Ytterligare en negativ faktor för orren är att småjordbruken i skogsbygderna läggs ned och skogsplanteras i stor omfattning.

Bevarandeåtgärder

Övergripande lagstiftning

Ett tillståndskrav har införts i Miljöbalken som innebär att det är förbjudet att utan tillstånd bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i Natura 2000-områden. Tillståndsplikten "fångar upp" såväl verksamheter och åtgärder som i övrigt regleras i Miljöbalken liksom de som regleras i annan lag. Förutsättningarna för att ge tillstånd anges i 7 Kap 28 b § och 29 §. Tillstånd får lämnas endast om verksamheten eller åtgärden inte kan skada de förtecknade naturtyperna i Natura 2000 området, eller där denna inte innebär en störning som på ett betydande sätt kan försvåra bevarandet i området av de arter som avses att skyddas.

Regionala miljömål

Riksdagen har beslutat om 15 övergripande miljömål. Länsstyrelsen har haft till uppgift att anpassa dessa till länets förhållanden. Föreliggande Natura 2000-område bidrar exempelvis till uppfyllandet av följande regionala mål:

- » Våtmarker som i länets våtmarksinventeringar eller i myrskyddsplanen utpekats som skyddsvärda lämnas för fri utveckling utan mänskliga ingrepp.
- » Motordriven barmarkskörning får ej ske på ofrusna våtmarker med högt skyddsvärde och skall begränsas på övriga våtmarker.
- » Arealen brukad/hävdad jordbruksmark på fjällägenheter och fäbodgårdar skall ligga kvar på minst samma nivå som år 2000. Fäbodriften skall öka vad gäller antalet fäbodrar med slåtter och bete och antalet fäbodrar med mjölkdjurshållning skall ligga kvar på minst 2000 års nivå. Minst 60 fäbodrar hävdas genom bete och/eller slåtter; minst 35 fäbodrar brukas traditionellt med mjölkdjurshållning; minst 5 fäbodrar skyddas som kulturresevat eller byggnadsminne.
- » Minskning av störningar på flora, fauna, renskötsel och för icke motorburen turism skall minska i hela fjällvärlden.
- » Livskraftiga självreproducerande, lokala fiskbestånd i fjällens sjöar och vattendrag skall bibehållas och stärkas.
- » Jämtlands län skall ha hållbara naturbetesmarker inom länets fjällområden.

Skydd

Största delen av området är skyddat som nationalpark. Resterande del är skyddat av de två naturreservaten Nysättern och Nyvallen.

Fäboden Nyvallen omfattas av miljöstöd (EU, kundnr: Z 1955).

Fridlysning

För ett antal arter gäller att det råder förbud att plocka, gräva upp eller på annat sätt ta bort eller skada vilt levande exemplar samt att ta bort eller skada frön eller andra delar. Vilka arter det gäller kan exempelvis hittas på Naturvårdsverkets hemsida: <http://www.naturvardsverket.se>

Ingen negativ påverkan på hydrologin

All markavvattning eller andra åtgärder, inom eller utom Natura 2000-området, som kan riskera att påverka hydrologin i området negativt ska undvikas.

Terrängkörning

Barmarkskörning med främst fyrhjulning är en ökande verksamhet som kan orsaka bestående skador på våtmarksvegetation i såväl fält- som bottenskikt. Spåren blir ofta en typ av diken. Det är därför viktigt att terrängkörningslagen (SFS 1975:1313) samt terrängkörningsförordningen (SFS 1978:594) efterlevs. Om det skulle visa sig att det trots detta uppstår skador behövs åtgärder för att begränsa körningens effekter såsom exempelvis:

- » Inventering av eventuella skador.
- » Kanalisering till områden med låg känslighet och förstärkning av leder med högt slitage.
- » Information till markägare och aktörer inom skogsbruk, rennäring, jakt- och turism.

Flygtrafik

Idag krävs tillstånd för att landa och flyga över området lägre än 300 meter över mark vilket torde vara ett lämpligt skydd även framledes.

Turism

För att minska störningarna kanaliseras friluftslivet enligt särskild skötselplan.

Rennäring

Renbete är viktigt för att upprätthålla gynnsam bevarandestatus för vissa naturtyper. Samtidigt är det viktigt att rennäringen liksom andra näringar tar erforderlig naturvårdshänsyn, exempelvis genom lämpligt betestryck och ett väl planerat anspråkstagande av berörda marker. Det är viktigt att Statens jordbruksverks föreskrifter om hänsyn till naturvårdens och kulturmiljövårdens intressen vid renskötsel efterlevs (SJVFS 1996:121).

Åtgärdsprogram för hotade arter

Från och med 2004 och framåt görs ett nationellt arbete med åtgärdsprogram för hotade arter. Området hyser utter, lodjur och järv vilka omfattas av åtgärdsprogram och vid behov ska bevarandeplanen och därmed skötseln anpassas för att gynna dessa.

Skötsel

I huvudsak fri utveckling.

För Nyvallen gäller fortsatt hävd och gärna utökad hävd. Nyvallen omfattas av miljöstödsavtal och för 1 ha utgår tilläggsersättning.

För cirka halva arealen med tilläggsersättning gäller följande särskilda skötselvillkor enligt åtgärdsplanen:

Förbud mot tillskottsutfodring samt att lövsly och högvuxen vegetation längs trögärdesgården ska hållas efter.

För resterande del med tilläggsersättning gäller följande särskilda skötselvillkor enligt åtgärdsplanen:

Sen slätter med lie eller motormanuell minislätterbalk under traditionell slättertidpunkt, återväxten tillvaratas med efterbete samt att lövsly och högvuxen vegetation ska hållas efter längs trögärdesgården.

Mellan åren 2003–2008 ingick Nyvallen i Life-projektet "Naturbetesmarker- och slåtterängar Jämtland/Härjedalen". Syftet med projektet var att utföra genomföra restaureringsåtgärder för att säkerställa gynnsam bevarandestatus. En detaljerad restaureringsplan för området togs fram i Life-projektet. I huvudsak rör det sig om restaurering av byggnader och hägn för att möjliggöra fortsatt drift samt busk- och slyröjning för att undvika igenväxning.

Bevarandestatus

Området är otillräckligt undersökt varför vi inte med säkerhet kan säga vilken bevarandestatus området har idag. Nedan redovisas därför endast en preliminär bild.

Bedömd bevarandestatus för ingående naturtyper enligt art- och habitatdirektivet
För samtliga ingående naturtyper inom Natura 2000-området Sonfjället bedöms bevarandestatusen vara gynnsam.

Bedömd bevarandestatus för ingående arter enligt art- och habitatdirektivet.
För de ingående arterna kan bevarandestatus inte bedömas på områdesnivå.
Bedömd bevarandestatus för ingående fågelarter enligt art- och habitatdirektivet.
Det går inte att sätta en områdesspecifik bevarandestatus för de ingående fågelarterna som är utpekade för området. Det finns ingen särskild övervakning av fågelpopulationerna inom Sonfjället. Merparten av arterna är flyttfåglar vilket betyder att faktorer utanför området också påverkar populationerna.

Bevarandestatus nationellt för ingående naturtyper

Alpina rishedar (4060)

Bevarandestatusen bedöms vara gynnsam på nationell nivå. Naturtypen är vanligt förekommande i fjällområdet, främst i de låg- och mellanalpina bältena. Stora arealer är skyddade inom befintliga naturreservat och nationalparker.

Alpina silikatgräsmarker (6150)

Bevarandestatusen bedöms vara gynnsam på nationell nivå. Naturtypen är vanligt förekommande i fjällområdet. Stora arealer är skyddade inom befintliga naturreservat och nationalparker. Inga betydande arealer är idag utsatta för direkta hot pga. markförändring eller luftföroreningar.

Högörtängar (6430)

Bevarandestatusen bedöms vara gynnsam på nationell nivå inom alpin zon. Skäl till att naturtypen inte bedöms ha gynnsam bevarandestatus i boreal och kontinental region är att det kan antas att en minskning skett på grund av vattenreglering och förändringar i jord- och skogsbruket under 1900-talet. På grund av kunskaps-brist har ingen bedömning av strukturer, funktioner och samlad bedömning gjorts.

Höglänta slätterängar (6520)

Bevarandestatusen bedöms vara ogynnsam på nationell nivå. Viktiga skäl till att naturtypen inte bedöms ha gynnsam bevarandestatus är upphörd eller bristande hävd, igenväxning, gödsling, för liten och fragmenterad areal, bristande landskapsmosaik orsakat av jord- och skogsbruk och en negativ utveckling för många arter som är knutna till naturtypen. Dessutom har förekomstarealen minskat kraftigt under 1900-talet. Nämda problem och nedläggningar av jordbruk förväntas bestå framöver. Mycket få jordbruk finns kvar i de områden där höglänta slätterängar förekommer.

Öppna mossar och kärr (7140)

Bevarandestatusen bedöms vara gynnsam på nationell nivå inom alpin zon. Skälen till att naturtypen inte bedöms ha gynnsam bevarandestatus i boreal och kontinental region beror på pågående igenväxning av öppna myrar. Hydrologisk påverkan är tydligast i kontinental region där våtmarkerna ofta är mindre och skogs- och jordbrukets dikning påverkar en stor del av våtmarkerna.

Igenväxningen av de öppna myrarna kommer troligen att fortsätt som ett resultat av fortsatt kvävenedfall, hydrologisk påverkan och upphörd hävd. Den hydrologiska störningen förväntas fortsätta då storskalig dikesrensning efterfrågas av skogsbruket.

Källor och källkärr (7160)

Bevarandestatusen bedöms vara gynnsam på nationell nivå inom alpin zon. Skälen till att naturtypen inte bedöms ha gynnsam bevarandestatus i boreal och kontinental region är att många källor och källkärr i skogsmiljöer är hydrologisk och strukturellt påverkade av skogsbruket. Flera av källornas typiska arter i otillräcklig eller dålig status. Problembilden bedöms bestå eftersom det är fortsatt hög efterfrågan på skogsråvara med tillhörande risk för som ökar risken för intensifiering och dikesrensning.

Silikatrasmarker (8110)

Bevarandestatusen bedöms vara gynnsam på nationell nivå.

Silikatbranter (8220)

Bevarandestatusen bedöms vara gynnsam på nationell nivå.

Taiga (9010)

Bevarandestatusen bedöms vara ogynnsam på nationell nivå. Skäl till att naturtypen inte bedöms ha gynnsam bevarandestatus är att skogsbruks-åtgärder såsom slutavverkning, röjning och gallring fortsätter. Inslag av främmande trädslag kan vara ett problem. Stora klövviltstammar kan påverka sammansättningen av trädslag på ett negativt sätt, framför allt genom att asp, rönn och sälg men även tall betas ned. Den aktuella förekomstarealen ligger betydligt lägre än referensvärdet, vilket visar på att naturtypen har otillräcklig förekomst idag, dessutom minskar den i omfattning. Problematiken förväntas fortsätta och eventuellt förstärkas med ökad skogsgödsling och dikningsverksamhet. Dessutom kommer sannolikt det höga kvävenedfallet i södra delen av landet att bestå. Ett undantag utgörs av brandfält som ökat något och sannolikt kan komma att öka inom en nära framtid.

Nordisk fjällbjörkskog (9040)

Bevarandestatusen bedöms vara gynnsam på nationell nivå. Naturtypen dominerar den subalpina regionen i fjällvärlden, det vill säga övergångszonen mellan barrskog och kalvfjäll, uppskattningsvis 1 160 000 hektar i landet. Det finns inget omedelbart hot idag. Den övervägande delen av fjällbjörkskogen utgörs av skogligt impediment, där skogsbruk i princip inte är tillåtet. Endast enstaka träd får fällas om naturmiljöns karaktär inte förändras därav. Det har heller inte varit någon betydande historisk förlust av naturtypen.

Trädklädda betesmarker (9070)

Bevarandestatusen bedöms vara ogynnsam på nationell nivå. Skälen till att naturtypen inte bedöms ha gynnsam bevarandestatus är bristande hävd och igenväxning, för små och fragmenterade arealer, kvävedfall, gödsling (ofta gamla synder), bristande trädförnyring, för få gamla träd, för lite död ved, bristande landskapsmosaik orsakat av rationellt jord- och skogsbruk och en negativ utveckling för många av arterna som är knutna till naturtypen. Dessutom finns utbredningsluckor i boreal region, vilket till stora delar handlar om minskat skogs-bete. I många marker finns en brist på gamla träd eller generationsluckor vilket riskerar att slå hårt mot arter som är beroende av en kontinuitet av gamla träd och död ved. Problematiken förväntas bestå framöver.

Skogbevuxen myr (91D0)

Bevarandestatusen bedöms vara gynnsam på nationell nivå.

Uppföljning

Området bör uppföljas kontinuerligt för att upprätthålla en långsiktigt gynnsam bevarandestatus för utpekade arter och naturtyper samt för att kunna utvärdera områdets bevarandeåtgärder och behov av ytterligare åtgärder. I de fall området inte har något formellt skydd är fortlöpande uppföljning av bevarandetillståndet prioriterat.

Om särskilda skötselåtgärder har specificerats för Natura 2000-området bör uppföljning ske med jämna intervall utgående från tidpunkten för senaste åtgärd. Även verksamheter eller åtgärder som sker i anslutning till Natura 2000-området kan ha en negativ inverkan på de ingående naturvärdena i området, och kan därmed vara skäl för ytterligare uppföljning.

Litteratur

Eide, W. (red.). (2014). Arter och naturtyper i habitatdirektivet – bevarandestatus i Sverige 2013. Uppsala: Artdatabanken SLU.

Naturvårdsenheten. (2007). Bevarandeplan för Natura 2000-område Sonfjället SE0720029. Östersund: Länsstyrelsen Jämtlands Län.

Naturvårdsverket. (2003). Natura 2000 i Sverige, Handbok med allmänna råd. Stockholm: Handbok 2003:9.

Naturvårdsverket. Skötselplan för Sånfjällets nationalpark, 1989-06-15, diarienummer: 221-3491-88 Ns.

Naturvårdsverkets art- och naturtypsvisa vägledning för Natura 2000. www.naturvardsverket.se

Artdatabankens information om arter:
<http://artfakta.artdatabanken.se/>

Läs mer om Natura 2000:

Naturvårdsverkets hemsida
<http://www.naturvardsverket.se>

Länsstyrelsen Jämtlands läns hemsida
<http://www.lansstyrelsen.se/Jamtland>

Länstyrelsen Jämtlands län

Postadress: 831 86 Östersund
Besöksadress: Residensgränd 7
Telefon: 010-225 30 00
jamtland@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/jamtland